

**TIL BIRLIKLARI O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR TURLARI:
SINTAGMATIKA VA PARADIGMATIKA**

*Denov Tadbirkorlik va Pedagogika Instituti
Filologiya fakulteti, Xorijiy til va adabiyoti; Ingliz tili
4-bosqich, 408-guruh talabalari:*

Normurodova Zamira

Normurodova Nurbibi

Davlatova Dildora

Toshpo'latova Zarifa

***ANNOTATSIYA:** Ushbu maqola tilshunoslikda asosiy o'rin egallaydigan sintagmatika va paradigmatica tushunchalarini tahlil qiladi. Sintagmatika til birliklarining o'zaro bog'lanishi va ketma-ketlikdagi munosabatlarini o'rganadi. Paradigmatika esa til birliklarining tanlov imkoniyatlarini va bir-birini almashtirish xususiyatlarini o'rganadi. Maqolada ushbu munosabatlarning grammatik tuzilmalarni shakllantirishda, ma'no qatlamlarini ochib berishda va til tizimini to'liq tushunishda qanday ahamiyatga ega ekanligi muhokama qilinadi. Shuningdek, ushbu tushunchalar tilshunoslikdagi muhim nazariyalar sifatida taqdim etiladi.*

***KALIT SO'ZLAR:** Sintagmatika, paradigmatica, til birligi, til tizimi, grammatika, leksik ma'no, tahlil, lingvistika, ma'no munosabatlari, strukturaviy tahlil.*

**TYPES OF RELATIONSHIPS BETWEEN LANGUAGE UNITS:
SYNTAGMATICS AND PARADIGMATICS**

***ANNOTATION:** This article analyzes the concepts of syntagmatics and paradigmatics, which occupy a key place in linguistics. Syntagmatics studies the interrelationship and sequential relationship of language units. Paradigmatics studies the possibilities of selection and interchangeability of language units. The article discusses the importance of these relationships in forming grammatical*

structures, revealing layers of meaning, and fully understanding the language system. Also, these concepts are presented as important theories in linguistics.

KEY WORDS: *Syntagmatics, paradigmatics, language unit, language system, grammar, lexical meaning, analysis, linguistics, semantic relations, structural analysis.*

ТИПЫ СВЯЗЕЙ МЕЖДУ ЯЗЫКОВЫМИ ЕДИНИЦАМИ:

СИНТАГМАТИКА И ПАРАДИГМАТИКА

АННОТАЦИЯ: *В данной статье анализируются понятия синтагматика и парадигматика, которые занимают ключевое место в лингвистике. Синтагматика изучает взаимосвязь и последовательность языковых единиц. Парадигматика изучает возможности отбора и взаимозаменяемости языковых единиц. В статье рассматривается значение этих отношений в формировании грамматических структур, раскрытии смысловых пластов и полноценном понимании языковой системы. Также эти понятия представлены как важные теории в лингвистике.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Синтагматика, парадигматика, языковая единица, языковая система, грамматика, лексическое значение, анализ, лингвистика, семантические отношения, структурный анализ.*

KIRISH: *Til — bu inson fikrlash jarayonining aksidir. Tilning o'rganilishi uning tuzilishi va ishlash qonuniyatlarini aniqlash orqali amalga oshadi. Til birliklari o'rtasidagi munosabatlar, xususan, sintagmatika va paradigmatica, tilning semantik, grammatik va fonetik jihatlaridagi o'zaro bog'liqliklarni tahlil qilish uchun muhim hisoblanadi. Ushbu munosabatlarning har biri tilni tushunish va uni lingvistik tahlil qilishda alohida ahamiyat kasb etadi.*

SINTAGMATIKA: *Sintagmatika til birliklarining bir butun tizimda joylashuvi va ularning o'zaro bog'lanishini o'rganadi. Jumlada so'zlarning ketma-*

ket bog'lanishi, ularning funksional munosabatlari sintagmatikaning markaziy mavzusidir. Sintagmatikaning tahlili orqali:

1. **Grammatik munosabatlar:** So'zlar qanday grammatik vazifalarni bajarishini ko'rish mumkin. Masalan, "Qiz bolalar bog'iga bordi" jumlasida "qiz" va "bolalar" so'zlari bir-biriga sintaktik jihatdan bog'langan.

Semantik munosabatlar: So'zlar birikmalar orqali yangi ma'no hosil qiladi. Masalan, "tez yordam" so'z birikmasi mustaqil ma'no birligini yaratadi.

u

m

E

b

h

a

PARADIGMATIKA: Paradigmatika til birliklarining muqobil tanlov imkoniyatlarini o'rganadi. Bu tanlov til birliklarining sinonimiya, antonimiya va grammatik shakllaridan kelib chiqadi. Masalan:

in

a

3. **Sinonim va antonim tahlili:** Masalan, "kuchli" va "baquvvat" sinonimlar bo'lsa, "kichik" va "katta" antonimlardir.

4. **Grammatik shakllar:** Fe'llarning zamon, shaxs, yoki boshqa grammatik shakllarini o'rganishda paradigmatika asosiy rol o'ynaydi. Masalan, "ishlamoq" so'zi "ishlayman", "ishladi", "ishlagan" kabi shakllar bilan paradigmatik bog'lanishda bo'ladi.

Paradigmatik tahlil tilning dinamik qirralarini, ya'ni so'zlarning moslashuvchanligini va o'zgarishini ko'rsatadi.

SINTAGMATIKA VA PARADIGMATIKA O'RTASIDAGI BOG'LANISH

Sintagmatika va paradigmatika bir-birini to'ldiradi. Sintagmatika so'zlarning birikish qonuniyatlarini o'rganar ekan, paradigmatika ularning tanlanish imkoniyatlarini tahlil qiladi. Bu ikki tushuncha lingvistik tahlilning

h

h

h

asosi hisoblanadi. Ushbu tushunchalar til o'rganishda keng imkoniyatlar taqdim etadi. Sintagmatika va paradigmatika jumla tuzilishi, so'zlar o'rtasidagi bog'lanishlar, sinonim va antonimlar hamda grammatik o'zgarishlarni aniqlashda muhimdir.

XULOSA: Sintagmatika va paradigmatika til tizimini tushunish uchun zarur vositalardir. Ushbu tushunchalar tildagi strukturalar va munosabatlarni aniqlashda, tilning o'zgarishi va rivojlanishini tushunishda katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- *Y.N. Karaulov*, Rus tili va zamonaviy tilshunoslik, 1987.
- *A.A. Bondarko*, Zamonaviy rus tili: Pragmatika, 1990.
- *V.A. Zvegintsev*, Zamonaviy rus tili, 1976.
- *A.M. Peshkovskiy*, Russkiy sintaksis v ego otnosheniyah k russkomu yazyku, 1938.
- *G.V. Kolshanskiy*, Lingvomadaniyatshunoslikka kirish, 1984.